

Eğitimde Değişim ve Öğretmenlerin Değişim Algıları

Change in Education and Teachers' Perceptions of Change

Burhan AKPINAR* ve Kamil AYDIN**

Fırat Üniversitesi

Öz

Bu araştırmanın amacı, eğitimde son yıllarda yaşanan değişimlerin öğretmenler tarafından nasıl algılandığını belirlemektir. Betimsel nitelik arz eden bu çalışmanın evreni, Elazığ, Malatya, Diyarbakır ve Bingöl illerinde görev yapan ilköğretim birinci kademe öğretmenleridir. Örneklem ise, bu evrenden ulaşılabilen 412 öğretmenden oluşturulmuştur. Çalışmada anket yoluyla elde edilen veriler, aritmetik ortalama ve standart sapma ile çözümlenmiştir.

Elde edilen bulgular şöyledir: İlköğretim öğretmenleri, eğitimde yaşanan değişimleri olumlu bulmakta ve bu değişimlerin Türk Eğitim Sistemine yansıtılmasını benimsemektedirler. Ayrıca öğretmenler, eğitimdeki değişime paralel olarak ön plana çıkan yeni öğretmen rolleri ile öğrencinin öğrenme-öğretme sürecindeki merkezi konumunu büyük oranda benimsemektedirler. Ancak öğretmenler, eğitimde yaşanan söz konusu değişimler karşısında yetersiz kalmakta ve bu konuda eğitim almak istemektedirler.

Anahtar Sözcükler: Eğitimde değişim, Öğretmenlerin değişim algısı, Yapılandırmacılık ve eğitim.

Abstract

The aim of this research is to define how teachers perceive the concept of change as it is currently experienced in education. Population of this descriptive research is made up of 412 initial stage primary school teachers working in Elazığ, Malatya, Diyarbakır and Bingöl. The data, collected through a questionnaire, were analysed through arithmetic mean and standart deviation techniques.

According to the findings, it was seen that primary school teachers find the changes in education positive and agree that they should be reflected in the Turkish Education System. Moreover, the teachers highly embrace teachers' roles and new positions of the students in learning-teaching processes which were shaped by the change taking part in education. Apart from these, teachers feel that they remain incompetent in face of the changes and like to be trained to meet the needs put forward by them.

Keywords: Change in education, Teachers' perception of change, Constructivism and education.

Summary

Purpose

Changes that took place in science and technology while shifting from industrial to information society caused important changes in education as in many other fields. This change may be summarized as shifting to postmodern philosophy and constructivist educational

* Yrd. Doç. Dr. Burhan AKPINAR, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, bakpinar@firat.edu.tr.

** Kamil AYDIN, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi

approach from positivistic philosophy and behavioral educational approach. Parallel to these, there have been important changes in contents and presentation of curricula, process of teaching and learning and the roles of teachers and students.

Thus, lead by the USA, Australia, Finland and New Zealand, many developed countries needed to organize their educational systems according to constructivist approach. Turkey, trying to adapt to givens of the 21st century, cannot stay indifferent to these changes in education. Hence, Ministry of National Education has been reorganizing the primary school curriculum according to the constructivist approach since 2005.

However, these changes will only be effective if the teachers accept and apply such changes. Therefore, it is important to know how teachers perceive these changes that came into being under constructivism. The aim of this study was to determine how primary school teachers perceived the recent changes in education happening around the axis of constructivism.

Method

The population of the study is the teachers who work in state primary schools in Elazığ, Malatya, Diyarbakır and Bingöl during 2005-2006 educational terms. The sample is formed by 412 primary school teachers [Elazığ (n=172), Diyarbakır (n=108), Malatya (n=76), Bingöl (n=56)].

In this study, the data are obtained via a survey prepared by the researcher. The statistical data related to the survey are as follows: KMO= 0.674, Barlett= 824,533, Cronbach Alpha= 0.72. The entries in the survey were prepared in five Likert type entries: 1. I definitely don't agree (1.00-1.80), 2. I don't agree (1.81-2.60), 3. I don't have an opinion (2.61-3.40), 4. I agree (3.41-4.20) and 5. I completely agree (4.21-5.00).

The data are analyzed in terms of arithmetic average and standard deviation techniques without taking the individual opinions of teachers and other variables into consideration. In the analyses of the opinions, when the variables are taken into consideration, one way variance analyses techniques are used for homogenous entries and KWH and MWU for non homogenous entries.

Results

Teachers evaluate the changes in education positively and think that these changes should be reflected in the Turkish educational system. Teachers agree that Turkish educational system should be organized parallel to The European Union member states all of which are considered as developed countries. In the study, it is also found that teachers don't think that the changes taking place in education are harmful for the national culture. Also, they don't think that changes cause uncertainty in education.

The following results were reached regarding the changes in the roles of teachers according to the new educational understanding. Teachers accept that they should provide guidance and act as simplifiers, have the skills and knowledge to prepare effective and multilearning environments, be acquainted with students and have effective communication skills. However, they stated that they are inefficient in new instructional strategies and need to take courses to compensate for this deficiency.

Regarding the positions of teachers in the process of learning and teaching, the following results were reached: teachers agree that there should be student-centered education and independence and multi-dimensional development of students are of crucial importance. They also agree that there should be multi-channeled education in order to respond to different learning tendencies. Moreover, teachers think that instructional strategies must be chosen according to the needs of students.

Conclusion

Teachers appreciate the changes in education taken place under the light of constructivism. This can be interpreted as that they are not satisfied with the traditional educational understanding and are open to changes and remodifications. This situation also shows that teachers are not so faithful to behaviorist educational approach through which they had been educated.

The following may be helpful in interpreting the teachers' opinions of the roles and responsibilities triggered by the change in education: Teachers are aware of the roles caused by these changes in education and do accept them. This is important because research shows that changes which are not supported by teachers will not last long. However, since teachers find themselves inefficient in new instructional strategies, they should be supported by teacher development courses in these fields.

Giriş

Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna geçerken, bilim ve teknolojide meydana gelen küresel çaplı değişimler, birçok alanda olduğu gibi eğitim sistemini de derinden etkilemiştir. Böylece, daha önceleri ağırlıklı olarak Pozitivist Felsefe ve Davranışçı eğitim yaklaşımına dayalı eğitim sisteminin yapı ve işleyişinde Postmodern Felsefe ve Yapılandırmacı yaklaşım egemen olmaya başlamıştır. Bu gelişme, eğitimde çok önemli bir dönüşümüne işaret etmektedir (Kuhn, 2003 Akt: Gülpınar, 2005; Dursun, 2002).

Bu değişimlerle birlikte öğretim programlarının içerik ve sunumları, öğrenme-öğretme süreci ile öğretmen ve öğrenci rollerinde önemli değişimler gündeme gelmiştir. Böylece, uyum ve itaati öğretmeyi amaç edinen geleneksel eğitim yaklaşımının yerini, esnek ve çerçeve bir öğretim program anlayışı, çoğulculuk, özgünlük ve farklılıkları ön plana çıkaran, ilgi odağı öğrenme olan Yapılandırmacı anlayış almaya başlamıştır (Bauman, 2003; Yula 1992'den Akt: Özkiraz, 2003; Hesapçioğlu, 2001; Korkut, 2006). Bilginin öğrenen tarafından yapılandırıldığı esasına dayalı bu yaklaşımda, öğretmenin bilinen niteliklerine rehberlik ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı rolleri eklenmiştir (Açıkgöz, 2003; Hesapçioğlu, 2001; Sevinç, 2005; Oktay, 2001; Çakmak, 2001).

Eğitimde yaşanan küresel ölçekli bu değişimler sonucunda ABD, Avustralya, Finlandiya ve Yeni Zelanda başta olmak üzere birçok gelişmiş ülke, eğitim sistemlerini Yapılandırmacı yaklaşım ışığında yeniden düzenleme gereği duymuşlardır (Yaşar, 2005). Türk Eğitim Sistemi'nin (TES), 21. yüzyıla ayak uydurabilmesi için eğitim alanında meydana gelen söz konusu değişimlere kayıtsız kalması düşünülemez. Çünkü mevcut Pozitivist Felsefe ve geleneksel Davranışçı eğitim yaklaşımına dayalı sürdürülen eğitimin bedeli: Hemen hiçbir kesimi memnun edemeyen, dar kalıplı okullar ve buralardan mezun olup devlet kapısında iş bekleyen memur zihniyetli büyük kitlelerdir (Özden, 1999).

Eğitimde yaşanan değişimlere paralel olarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2002 yılından beri eğitimde yoğun bir reform çabası içine girmiştir (Karagözoğlu, 2005). Bunun sonucunda, ilköğretim birinci kademe öğretim programları çağdaş gelişmeler ışığında yeniden düzenlenerek 2005-2006 Öğretim Yılı'nda uygulamaya konulmuştur. Başta Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler olmak üzere, gelişmiş ülke eğitim sistemleri dikkate alınarak düzenlenen bu programlar, öğrenciyi merkeze alan, İlerlemecilik Eğitim Felsefesine dayanan, Yapılandırmacılığı ve İşbirliğine Dayalı Öğrenmeyi temel alan, bireysel farklılıklara önem veren çağdaş bir anlayışla hazırlanmıştır (Gözütök ve diğerleri, 2005; Yangın, 2005). Böylece MEB, modernleşme sürecinin Davranışçı yaklaşımı yerine, Yapılandırmacı anlayışa dayalı bu programlarla yeni bir dönüşüm planlanmıştır (Arslan, 2005: 72).

Ancak eğitim sisteminde beklenen dönüşümün gerçekleşmesi, her şeyden önce, eğitim sisteminin işleticisi konumundaki öğretmenlerin söz konusu bu değişimleri benimsemeleriyle ilgilidir. Aksi takdirde, daha önceki birçok örnekte olduğu gibi, "model işlemiyor denilerek", bu

yaklaşımlar da gözden düşebilir (Gülpınar, 2005; Bukova ve Alkan, 2005). Öğretmenlerin eğitimde yaşanan değişimleri benimsemeleri, bu anlayışa dayalı uygulamaların yaygınlaşmasını kolaylaştırma ve öğretmenlerin yeni rolleriyle ilgili olarak karmaşa yaşamamaları bakımından da önemlidir. Bu bakımdan öğretmenlerin, Yapılandırmacılık ekseninde eğitimde yaşanan değişimleri nasıl algıladıklarının bilinmesi önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Yapılandırmacılık ekseninde, eğitimde yaşanan değişimlerin ilköğretim öğretmenleri tarafından nasıl algılandığını belirlemektir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Elazığ, Malatya, Diyarbakır ve Bingöl illerindeki devlet okullarında 2005-2006 Öğretim Yılı'nda görev yapan ilköğretim birinci kademe öğretmenleridir. Örneklem ise, bu evrenden ulaşılabilen [Elazığ (n=172), Diyarbakır (n=108), Malatya (n=76), Bingöl (n=56)] toplam 412 öğretmenden oluşturulmuştur.

Örnekleme oluşturan öğretmenlerin değişkenlere göre dağılımı tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.
Öğretmenlerin Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	154	37,4
Erkek	258	62,6
Okul Türü		
Öğr. Ok/Eğt. Yük. Okulu	106	25,7
Eğitim Fakültesi	232	56,3
Fen- Edebiyat Fak.	74	18,0
Kıdem		
1-5 Yıl	126	30,6
6-10 Yıl	106	25,7
11-15 Yıl	54	13,1
16-20 Yıl	50	12,1
21 Yıl ve üzeri	76	18,4
Toplam	412	100

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan anketle elde edilmiştir. Anketin hazırlanmasında önce literatür taranarak, dört öğretmen, iki okul yöneticisi ve iki müfettişin görüşleri alınarak taslak anket formu hazırlanmıştır. Sonra bu taslak anket formu, araştırmaya dâhil edilmeyen 94 öğretmene pilot uygulama için verilerek, faktör analizine tabi tutulmuştur.

Faktör yükü 0,35 ve üzerinde olan maddeler alınıp; bu değer in altındakiler çıkarılarak (Büyüköztürk, 2002), ankete son şekli verilmiştir. Anketin istatistiksel değerleri şöyledir: KMO= 0.674, Barlett= 824,533, Cronbach Alpha= 0.72. Anket maddeleri, 1. Hiç katılmıyorum (1.00-1.80), 2. Katılmıyorum (1.81-2.60), 3. Kararsızım (2.61-3.40), 4. Katılıyorum (3.41-4.20) ve 5. Tamamen katılıyorum (4.21-5.00) olmak üzere, beşli likert şeklinde derecelendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öğretmenlerin görüşleri, değişkenler dikkate alınmadan aritmetik ortalama ve standart sapma ile yorumlanmıştır. Görüşlerin değişkenler dikkate alınarak yorumlanmasında ise, öncelikle Homojenlik Testi (Levene) uygulanmış; homojen maddeler tek yönlü varyans analizi, gruplar arası anlamlı farklılığın belirlendiği durumlarda Scheffe Testi; ikili karşılaştırmalarda ise, bağımsız gruplar "t" testinden yararlanılmıştır. Homojen olmayan maddeler ise, Kruskal Wallis testi (KWH) ile Mann Whitney U testi (MWU) uygulanarak yorumlanmıştır. Bunun için anlamlılık düzeyi $p=0,05$ kabul edilmiştir.

Bulgular

Eğitimde Yaşanan Değişimlerin Eğitim Politikası ve Amacına Etkilerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin eğitimde yaşanan değişimlerin eğitim politikası ve amacına etkileri konusundaki görüşleri tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2.

Eğitimdeki Değişimlerin Eğitim Politikasına Etkilerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Md.	Görüşler	$\bar{X}$	SS
1.	Eğitimde son yıllarda yaşanan öğrenci merkezli anlayış değişimleri olumludur.	4,20	0,95
2.	Eğitimdeki bu değişimler, Türk Eğitim Sistemine yansıtılmalıdır.	4,32	0,82
3.	Türk Eğitim Sistemi gelişmiş AB üyesi ülkelerin eğitim sistemine paralel hale getirilmelidir.	3,93	1,21
4.	Eğitimde son yıllarda yaşanan değişimler, eğitimin amacında belirsizliğe yol açmıştır.	2,69	1,20
5.	Eğitimde son yıllarda meydana gelen değişimler, Milli Kimliğe zarar vermektedir.	1,83	1,06

Son yıllarda eğitimde Davranışçı yaklaşımdan, Yapılandırmacı yaklaşıma geçiş ekseninde gerçekleşen değişimler, Türk Eğitim Politikalarına da yansımaktadır. Bunun en somut örneği, ilköğretim birinci kademe öğretim programlarının bu yaklaşımlara paralel olarak yeniden düzenlenmesidir. Ancak bu düzenlemelerin eğitim sisteminde beklenen faydayı sağlaması için, öğretmenlerin bu değişimleri benimseyip, sınıf düzeyine taşıması kritik önem arz eder.

Buna yönelik olarak Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin eğitimde meydana gelen öğrenci merkezli değişimleri olumlu buldukları ($\bar{X}=4,20$), bu değişimlerin TES'ne yansıtılması görüşünü benimsedikleri ($\bar{X}=4,32$) ve bu bağlamda, TES'nin AB üyesi gelişmiş ülke eğitim sistemlerine paralel hale getirilmesi görüşlerini benimsedikleri anlaşılmaktadır. Bu bulgular, TES'nin çağdaş gelişmelere ayak uydurabilmesi ve bu anlayışa dayalı hazırlanan Yeni İlköğretim Programlarının (YİP) başarısı bakımından önem taşır. Çünkü öğretmenlerin desteklemediği değişimlerin uygulamada başarılı olma şansı çok düşüktür.

Öğretmenlerin eğitimde yaşanan değişimleri olumlu bulmalarına karşın; Türkiye'de çeşitli kesimlerce YİP'in uygulanmasının "ulusun ve devletin geleceği açısından kaygı verici" olduğu (Arslan, 2005: 75) ve bu özelliğiyle YİP'in "Cumhuriyetimizin kuruluş felsefesi ile tam olarak uyum sağlamadığı" (Merter, 2005) şeklinde görüşler ilgili alanyazında dile getirilmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler, eğitimde yaşanan değişimlerin ulusal kültüre zarar verdiği ($\bar{X}=1,83$) ve bu değişimlerin eğitimde belirsizliğe yol açtığı görüşlerine ($\bar{X}=2,69$)

katılmamışlardır. Öğretmenlerin söz konusu kaygıları benimsememiş olmaları, yeniliklere açıklık veya mevcut eğitim sisteminin tıkanıklığı sonucu öğretmenlerde gelişen değişim arzusu ile ilgili olabilir. Ancak, Yapılandırmacılık ekseninde yaşanan değişimlerin her derde deva olmadığı da bilinmelidir. Ayrıca, bu değişimlerin tetikleyici faktörlerinden birisi olan Postmodern anlayışla birlikte gündeme gelen sınırsızlık, açık uçluluk ve belirsizliğin, uzun yıllardır önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda sürdürülen TES’de yönetilemeyen ve kontrol edilemeyen belirsizliklere yol açabileceği ve bu durumun da mevcut dengeleri bozabileceği (Karakaya, 2003; Özden, 1999) riski gözden uzak tutulmamalıdır. Dolayısıyla Yapılandırmacılık ekseninde gerçekleşen değişimlerin TES’ne yansıtılmasında, dünyadaki uygulama sonuçları iyi analiz edilmeli ve bu konudaki her türlü eleştiriler dikkate alınmalıdır.

Tablo 2’de yer alan 1. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında kıdem değişkenine göre, anlamlı fark vardır. Bu madde homojen olmadığından [(Levene F=3,686); (p=0,006)], çözümleme için KWH testi uygulanmıştır [(KWH=9,836); (p=0,044)]. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan MWU testine göre, söz konusu fark, 1-5 yıl ile 21 yıl ve üstü (MWU=3752,0; p=0,006) grupları arasındadır. Buradan hareketle, eğitimdeki değişimleri 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin (MR1=109,72), 21 yıl ve üstü kıdemlilere göre (MR5=87,87), daha olumlu buldukları söylenebilir. Aynı maddeye yönelik 6-10 yıl ile 21 yıl ve üstü kıdem gruplarının görüşleri arasında da anlamlı fark vardır (MWU=3144,0; p=0,006). Buna göre, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler (MR2=99,84), eğitimdeki değişimleri 21 yıl ve üstü kıdemlilere göre (MR5=79,87) daha olumlu bulmaktadırlar denilebilir.

Yine kıdeme göre 2. maddeye ilişkin öğretmen görüşleri arasında da anlamlı fark vardır. Homojen olan bu madde [(F=5,397); (p=0,000)] için farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için uygulanan Scheffe Testi, farkın 1 ve 5. gruplar arasında olduğunu göstermiştir. Buna göre, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ($\bar{x}$ =4,41), eğitimde yaşanan değişimlerin TES’ne yansıtılması görüşünü, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlere ($\bar{x}$ =4,00) göre daha fazla benimsedikleri söylenebilir. Bu bulgular, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin, eğitimde yeniliklere daha açık oldukları ve daha fazla değişim arzusuna sahip buldukları şeklinde yorumlanabilir.

Eğitimde Yaşanan Değişimlerin Öğretmen Rollerine Etkileri

Öğretmenlerin eğitimde yaşanan değişimlerin öğretmen rollerine etkileri konusundaki görüşleri tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3.

Eğitimdeki Değişimlerin Öğretmen Rollerine Etkilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Md.	Görüşler	$\bar{X}$	SS
6.	Öğretmenin görevi bilgi aktarmak değil, rehberlik ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı olmalıdır.	3,88	1,13
7.	Öğretmen, öğrencilerin farklı öğrenme gereksinimlerini karşılayacak etkili ve çok kanallı öğrenme ortamları hazırlama becerisine sahip olmalıdırlar.	4,55	0,73
8.	Etkili bir öğretim için öğretmenler, etkili iletişim becerilerine sahip olmalıdırlar.	3,91	1,13
9.	Eğitimdeki gelişmeler karşısında öğretmenlerin bildiği öğretim stratejileri yetersiz kalmaktadır.	3,62	1,15
10.	Eğitimdeki değişimle gündeme gelen yeni öğretmen rolleri konusunda öğretmenler eğitilmelidir.	4,17	0,97

Eğitimde yaşanan anlayış değişimleri karşısında öğretmenlerin dayandığı geleneksel normlar birer birer yıkılmakta ve daha önce geçerli olan pedagojik ilkelerin içi boşalmaktadır (Karakaya, 2003: 14-15). Bu durum, öğretmen rollerine yönelik köklü değişimleri öngörmektedir. Yeni anlayış, öğretmene “öğretici” yerine, ortam düzenleyici, yönlendirici, rehberlik ve kolaylaştırıcı roller yüklemektedir (Korkut, 2006; Özdemir ve Yalın, 1998 Akt: Çakmak, 2001: 24). Bütün bunlar, öğretmenleri de değişime zorlamaktadır. Dolayısıyla

öğretmenlerin, giderek Yapılandırmacı anlayışa göre şekillenen okullarda kendilerinden beklenen yeni rollerini etkili bir şekilde yerine getirebilmesi, bu rolleri benimsemesi ve içselleştirmesine bağlıdır.

Öğretmenlerin yeni eğitim anlayışının öngördüğü rollerine ilişkin görüşleri Tablo 3'te yer almaktadır. Buna göre, öğretmenler rehberlik, kolaylaştırıcılık gibi ön plana çıkan rolleri benimsemektedirler ($\bar{x}=3,88$). Ayrıca öğretmenlerin, etkili ve çoklu öğrenme ortamları hazırlayacak bilgi ve becerilere sahip olma ($\bar{x}=4,55$) ve öğrencileri tanıma ($\bar{x}=3,93$) ile etkili iletişim becerisine sahip olma niteliklerinin ($\bar{x}=3,91$) öğretmen için gerekli olduğu görüşlerini de benimsedikleri anlaşılmaktadır.

Bu bulgular, öğretmenlerin, eğitimde yaşanan değişimlerle ön plana çıkan yeni öğretmen rollerini benimsedikleri şeklinde yorumlanabilir. Ancak, öğretmen rollerinde yaşanan büyük ve ani değişimlerin bugünden yarına uygulamaya aktarılmasını beklemek gerçekçi değildir (Korkut, 2006). Burada önemli olan, toplumun bu roller konusunda öğretmene destek vermesidir.

Öğrenci merkezli yeni eğitim anlayışının öğretmen rollerinde öngördüğü değişimler, ağırlıklı olarak öğrenciye bakış açısı ve öğretim stratejileri ile ilgilidir. Bu durum, öğretmenlerin öğrenci odaklı çağdaş öğretim stratejileri ile yöntem-teknikleri bilgi ve becerisine sahip olmalarını gerektirmektedir. Ancak öğretmenler, bu konuda kendilerini yetersiz bularak ($\bar{x}=3,62$), bu konuda eğitime gereksinim duyduklarını ($\bar{x}=4,17$) belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu konudaki eksikliğinin giderilmesi, eğitimdeki yeni anlayışların TES'ne yansıtılma çabalarının başarılı olması bakımından çok önemlidir.

Tablo 3'de yer alan 9. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında okul türü değişkenine göre anlamlı fark vardır. Bu madde homojen olmadığından [(Levene $F=8,458$); ($p=0,000$)], çözümleme için KWH Testi uygulanmıştır [($KW=10,324$); ($p=0,006$)]. Bu maddeye yönelik var olan anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için MWU testi uygulanmış ve ilgili farkın, 1-2 [($MWU=10156,0$); ($p=0,006$)] ve 1-3 [($MWU=2980,0$);($p=0,003$)] grupları arasında olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, eğitimde yaşanan değişimler karşısında, Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler ($MR2=178,72$), Öğretmen Okulu/EYO mezunlarına ($MR1=149,31$); Fen-Edebiyat mezunları da ($MR3=103,23$), Öğretmen Okulu/EYO mezunlarına ($MR1=81,61$) göre, kendilerini daha yetersiz görmektedirler denilebilir. Bu durum, Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmenlerin, eğitimdeki değişmeler karşısındaki yetersizliklerinin daha fazla farkında olmasıyla ilgili olabilir.

Tablo 3'te yer alan 9. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında kıdem değişkenine göre de anlamlı fark vardır [($F=3,056$) ; ($p=0,017$)]. Homojen olan bu madde için [(Levene $F=1,542$); ($p=0,189$)], farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Scheffe Testi uygulanmış ve ilgili farkın, 1-5 yıl ile 21 yıl ve üzeri kıdem grupları arasında olduğunu anlaşılmıştır. Buradan hareketle, eğitimdeki değişimler karşısında mesleğe yeni başlayan öğretmenler ($\bar{x}=3,86$), kıdemli öğretmenlere göre ($\bar{x}=3,29$), kendilerini daha yetersiz bulmaktadırlar yorumu yapılabilir.

Yine kıdeme göre 10. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında da anlamlı fark vardır [($F=3,719$); ($p=0,005$)]. Bu madde homojendir [(Levene $F=0,606$); ($p=0,658$)]. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Scheffe Testi uygulanmış ve ilgili farkın, 1-5 yıl ile 21 yıl ve üzeri kıdem grupları arasında olduğu anlaşılmıştır. Buna göre düşük kıdeme sahip öğretmenler ($\bar{x}=4,38$), eğitimdeki değişimler karşısında, kıdemli öğretmenlere ($\bar{x}=3,89$) göre, daha fazla eğitim gereksinimi duymaktadırlar denilebilir. Bu bulgular, eğitimde yaşanan değişimlerin öne çıkardığı yeni öğretmen rolleri ve yeni öğretim yaklaşımlarına, düşük kıdeme sahip öğretmenlerin daha duyarlı oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Eğitimdeki Değişimlerin Öğrencinin Öğrenme-Öğretme Sürecindeki Konumuna Etkileri

Öğretmenlerin eğitimde yaşanan değişimlerin öğrencinin öğrenme-öğretme sürecindeki konumuna etkileri konusundaki görüşleri tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4.*Eğitimdeki Değişimlerin Öğrenci Konumuna Etkilerine Yönelik Öğretmen Görüşleri*

Md. Görüşler	$\bar{X}$	SS
11. Öğrenme-öğretme sürecinde öğrenci herşeyden daha önemlidir.	3,79	1,23
12. Öğrencilerin itaat ve uyumundan çok, özgün ve farklı olmaları daha önemlidir.	4,07	0,94
13. Eğitimde öğrencilere tek doğru sunmak yerine, çeşitli seçenekler sunulmalı ve seçim öğrencilere bırakılmalıdır.	4,27	0,95
14. Eğitim sürecinde öğrencinin sadece zihinsel yönden değil, bütün yönleriyle (zihinsel, fiziksel ve duyuşsal) gelişimi daha önemlidir.	4,04	1,04
15. Öğretim yöntem ve teknikleri öğrenci ilgi, istek ve ihtiyaçlarına göre seçilmelidir.	3,83	1,06

Davranışçıların aksine, öğrenme ve bilgiyi birey bağlamında ele alan Yapılandırmacı yaklaşıma dayalı yeni eğitim anlayışında, eğitimin odağı öğrencidir. Bu yaklaşımda öğrenme, bilginin aktarılması değil, öğrencinin doğrudan katıldığı aktif bir süreç olarak ele alınmaktadır. Eğitim, sadece devlet ve toplumun geleceği için değil, bireyin optimum gelişimi için verilmelidir (Otting ve Zwaal, 2003 Akt: Bukova ve Alkan, 2005; Bauman, 2003: 89-94; Öztürk, 2001: 226; Özden, 1999: 27). Bunun için eğitimin asıl amacı, öğrenci davranışlarına yön vermek değil; bireyin farklılık ve özgünlüğünü zedelenmeden, bütün yönleriyle geliştirilmesi olmalıdır.

Öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecindeki konumuna ilişkin öğretmen görüşlerini yansıtan Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin öğrenci odaklı bir eğitim sürecini benimsedikleri ($\bar{X}=3,79$) anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin öğrenci özgünlüğü ($\bar{X}=4,07$) ile öğrencinin çok yönlü gelişiminin önemini benimsedikleri ($\bar{X}=4,04$) ve bunun için çok kanallı bir eğitimin gereğine katıldıkları ($\bar{X}=4,27$) ilgili tablodan anlaşılmaktadır. Bundan başka, öğrenci merkezli eğitimde çok önemli olan, öğretim yöntemlerinin öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarına göre seçilmesi görüşünün de öğretmenlerce benimsendiği ($\bar{X}=3,83$) görülmektedir. Bu bulgular öğretmenlerin, öğrenci odaklı Yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun görüşlere sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Öğrenciyi eğitim sürecinin pasif alıcısı olarak gören, Davranışçı bir eğitimle yetiştirilen öğretmenlerin, öğrenci odaklı yeni eğitim anlayışına uygun görüşlere sahip olmaları, görev yaptıkları okullarda egemen olan geleneksel eğitim anlayışından memnun olmamaları ile ilgili olabilir.

Tablo 4'de yer alan 12. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark vardır [($t=-2,439$); ($p=0,015$)]. Bu madde homojen olmadığından [(Levene $F=7,281$); ($p=0,007$)], farkın hangi grup lehine olduğunu anlamak için MWU testi uygulanmıştır [(MWU=16136,0); ($p=0,001$)] ve farkın erkek öğretmenler lehine olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, erkek öğretmenlerin (MR2=220,96), kadınlara göre (MR1=182,28), öğrenci özgünlüğünü daha fazla önemsemekte oldukları yorumu yapılabilir.

Aynı tabloda yer alan 15. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında okul türü değişkenine göre anlamlı fark vardır [($F=7,576$); ($p=0,001$)]. Homojen olan bu madde [(Levene $F=2,450$); ($p=0,098$)] için farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için Scheffe Testi uygulanmıştır. Buna göre ilgili farkın, Öğretmen Okulu/EYO mezunu öğretmenler ile Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenler arasında olduğu anlaşılmıştır. Buradan hareketle, Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerin ($\bar{X}=3,97$), öğretim yöntemlerinin öğrenciye göre seçilmesi görüşünü, Öğretmen Okulu/EYO mezunu öğretmenlere ($\bar{X}=3,49$) göre, daha fazla benimsedikleri söylenebilir.

Yine aynı tabloda yer alan 15. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında kıdem değişkenine göre de anlamlı bir fark vardır. Bu madde homojen olmadığından [(Levene $F=7,211$); ($p=0,000$)], çözümleme için KWH testi uygulanmıştır [(KWH=9,814); ($p=0,045$)]. Bundan sonra, farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan MWU testi, bu farkın 1-5 yıl ile 21 yıl ve üstü kıdem grupları arasında olduğunu göstermiştir (MWU=3298,0; $p=0,000$). Buradan hareketle düşük kıdeme sahip öğretmenlerin (MR1=113,33), öğretim

yöntemlerinin öğrenciye göre seçilmesi görüşünü, kıdemli öğretmenlere göre (MR5=81,89) daha fazla benimsedikleri yorumu yapılabilir.

Kıdem değişkenine göre, 14. maddeye yönelik öğretmen görüşleri arasında da anlamlı bir fark vardır [(F=3,104); (p=0,016)]. Bu madde homojen olduğundan [(Levene F=0,536); (p=0,710)], farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Scheffe Testi, bu farkın 1-5 yıl ($\bar{x}$ =4,25) ile 21 yıl ve üzeri ($\bar{x}$ =3,76) kıdem grupları arasında olduğu göstermiştir. Buna göre, düşük kıdeme sahip öğretmenlerin, eğitimde bireyin bütün yönleriyle gelişimini, kıdemli öğretmenlerden daha fazla önemseydiği yorumu yapılabilir.

Sonuçlar

Son yıllarda eğitimde çok önemli bir değişim süreci yaşanmaktadır. Bu değişim, eğitimde Modern Felsefe ve Davranışçı eğitim anlayışından, Postmodern Felsefe ve Yapılandırmacı yaklaşıma geçiş şeklinde özetlenebilir. Çağdaş dünyaya ayak uydurabilmek bakımından söz konusu değişimlerin TES'ne yansıtılması önemlidir. Çünkü Davranışçı yaklaşıma dayalı geleneksel eğitimin Türkiye'deki sonuçları memnun edici olmaktan çok uzaktır. Nitekim son yıllarda bu değişimlerin, TES'ne yansıtılması konusunda, MEB tarafından önemli adımların atılmakta olduğu göze çarpmaktadır. Bu çabalar, ağırlıklı olarak öğretim programlarının içerik ve sunumunu, Davranışçı yaklaşımdan, Yapılandırmacı yaklaşıma dayandırma şeklinde özetlenebilir (MEB 2004 Akt: Arslan, 2005). Ancak sadece program değişikliği ile sistem, Yapısalcı bir yapıya kavuşamaz (Gözütok ve diğerleri, 2005). Yeni eğitim anlayışlarının okul ve sınıfa yansıtılarak TES'de beklenen dönüşümü gerçekleştirebilmesi, önemli oranda öğretmenlerin bu değişimleri algısı ve bu konudaki yeterliklerine bağlıdır.

Buna yönelik olarak araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğretmenler, eğitimde Yapılandırmacılık ekseninde yaşanan değişimleri olumlu bularak, bu değişimlerin TES'ne yansıtılmasını benimsemektedirler. Bu durum, aslında Davranışçı bir eğitim anlayışıyla yetiştirilen öğretmenlerin bu yaklaşıma fazla bağlı olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca, öğretmenlerin eğitimde yaşanan değişimleri olumlu bulmaları, onların mevcut eğitim anlayışından memnun olmadıkları; değişime ve yeniliğe açık oldukları şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmada, eğitimdeki değişimlerin öğretmen rollerine etkileri konusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenler, eğitimde yaşanan değişimlerin ön plana çıkardığı yeni rollerin farkında olup, bu rolleri benimsemektedirler. Ancak öğretmenler, bu konuda yetersiz olduklarını ve eğitime gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Bu görüş, düşük kıdime sahip genç öğretmenler tarafından daha fazla benimsenmiştir.

Eğitimde Yapılandırmacılık ekseninde gerçekleşen değişimlerin en belirgin özelliği, geleneksel öğretmen veya program merkezli eğitim yerine, öğrenci merkezli bir eğitimi öngörmesidir. Bu bakış açısı, öğrenciyi öğrenme-öğretme sürecini odağına yerleştirmiştir. Buna yönelik olarak araştırmada ortaya çıkan sonuç, öğretmenlerin öğrenci merkezli eğitimi benimsedikleri şeklindedir. Öğretmenlerin, eğitimde yaşanan değişimi genel hatlarıyla olumlu olarak algılamaları, TES'nin yapı ve işleyiş olarak topyekün değişim ve dönüşümü için önemli fırsatlar sağladığı şeklinde değerlendirilebilir.

Öneriler

- Eğitimde meydana gelen değişimlerin, TES'ne yansıtılması çalışmaları, Türkiye gerçekleri doğrultusunda, AB üyeliği perspektifinde, her kesimin katkı ve eleştirisi alınarak ve bu yaklaşımların uygulandığı illkelerdeki uygulama sonuçları dikkate alınarak yapılmalıdır.
- MEB, eğitim sisteminde gerçekleştirmeyi düşündüğü değişimlerle ilgili olarak, öğretmenler başta olmak üzere ilgili tüm kesimleri sistematik şekilde bilgilendirmelidir.

- Eğitimde yaşanan değişimlerin TES'ne yansıtılması, program değişimleri ile sınırlı tutulmamalıdır. Sınav sistemlerinin de bu değişimlere paralel olarak gözden geçirilmesi gerekir. Aksi halde oluşturulmaya çalışılan Yapısalcı okullar ve geleneksel anlayışa dayalı sınav sistemi ikilemi, eğitimin amacı ve öğretmen rollerinde karmaşaya yol açabilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, Ü. K. (2003). *Aktif Öğrenme(4. Baskı)*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Arslan, M. M. (14-16 Kasım 2005). Cumhuriyetin Kuruluş Felsefesi Açısından Yeni İlköğretim Programları, Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Bauman, Z. (2003). *Legislators and Interpreters On Modernity, Post-modernity and Intellectuals*. Basil blackwell: Polity Press.
- Bukova, E. ve Alkan, H. (2005). Yeniden Yapılandırılan İlköğretim Programı Pilot Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5 (2), 385-425.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çakmak, M. (2001). Etkili Öğretimin Gerçekleşmesinde Öğretmenin Rolü. *Çağdaş Eğitim*, 274, 22-26.
- Dursun, G. (2002). Ekonomik Postmodernlik: Üretimin Enformatikleşmesi ve Bilgi. <http://www.bilgiyonetimi.org>. adresinden 19 Haziran 2006 tarihinde indirilmiştir.
- Gözütok, F. D., Akgün, Ö. E. ve Karacaoğlu, Ö. C. (14-16 Kasım 2005). İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi, Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Gülpınar, A. (2005). Beyin/Zihin Temelli Öğrenme İlkeleri ve Eğitimde Yapılandırıcı Modeller. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5 (2), 271-306.
- Hesapçıoğlu, M. (2001). *Postmodern Toplumda Eğitim, Okul ve İnsan Hakları*. İstanbul: Sedar Yayıncılık.
- Karagözoğlu, G. (14-16 Kasım 2005). Eğitim Sistemimizde Reform Çalışmalarına Genel Bakış, Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Karakaya, Ş. (2003). *Modernizm Postmodernizm ve Öğretmen Çalışma Kültürü*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Korkut, F. (2006). Yeni ilköğretim programlarını öğrenci gelişimsel özellikleri açısından incelenmesi. Yeni ilköğretim Programlarını inceleme ve değerlendirme raporu. <http://www.erg.sabanciuniv.edu.tr> adresinden 26 Kasım 2006 tarihinde indirilmiştir.
- Merter, F. (14-16 Kasım 2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Programının Eğitim Sosyolojisi Bakış Açısından Olumlu ve Olumsuz Eleştirisi, Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Oktay, A. (2001). *21.Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim*. *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Sedar Yayıncılık.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm- Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özkiraz, A. (2003). *Modernleşme Teorileri ve Postmodern Durum*. Konya: Çizgi Kitapevi
- Öztürk, C. (2001). 21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Öğretmen yetiştirme. O. Oğuz, A. Oktay ve H. Ayhan (Ed.) *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi* (ss. 223-280). İstanbul: Sedar Yayıncılık.
- Sevinç, M. (2005). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Yangın, B. (2005). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Klavuzunun Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5 (2), 477-516.
- Yaşar, Ş., Gültekin, M., Türkan, B. ve Yıldız, N. (14-16 Kasım 2005). Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin ve Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumunda sunulmuş bildiri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Makale Geliş: 15 Ocak 2007

İncelemeye Sevk: 22 Şubat 2007

Düzeltilme: 07 Haziran 2007

Kabul: 28 Haziran 2007